

Historik: Němci si na Češích léčí mindrák. Braňme se! Marx nás viděl zhruba jako Hitler. Rudá armáda nás neosvobodila, „pouze“ nám zachránila život. Zde je pravda

- CZ24 News | 25. června 2020

HISTORIE - UČITELKA ŽIVOTA Německo jako subjekt mezinárodní politiky existuje od roku 1871, ale náš problém s Němci minimálně od 7. století. Ze strany našeho západního souseda známe výraz konečné řešení české otázky, což byl pojem pro germanizaci českomoravského prostoru. Podle historika Petra Bahníka, autora scénáře série dokumentů „Utajené příběhy českých dějin“ pro televizi Prima Zoom, tento záměr tu na německé straně nepochybně stále je, jako byl ostatně vždycky. Zároveň ale tvrdí, že nepochybně nevyjde. Jako nikdy. Ale pro český stát by bylo velmi nešťastné se jakkoli ideologicky vázat na ten či onen model nadnárodní kooperace.

Mgr. Petr Bahník, historik

Dají se najít paralely dnešních vztahů mezi Českem a Německem v naší tisícileté historii?

Jde o to, co se rozumí „dnešními vztahy“. Někdo by řekl, že jsou mimořádně dobré. Koneckonců, jsme v rámci NATO vojenskými spojenci, což má, pokud vím, v našich moderních dějinách jedinou paralelu ve spojení s bývalou NDR ve Varšavské smlouvě. „Dnešní vztahy“ s Německem ovšem mají také neblahé charakteristiky, které jsou v průběhu dějin jaksi konstantní, totiž snahu trvale nás mentorovat, udržovat dole a ovládat. Má to různé podoby, od ekonomické dominance, přes politické poručníkování na úrovni EU až po propagandistické působení a cílenou „práci s lidmi“ u nás. To má samozřejmě přemnoho historických paralel. Vztah našich dvou dnešních států je jen projekcí něčeho hlubšího, odvěkého. Německo jako subjekt mezinárodní politiky existuje od roku 1871, náš problém s Němci minimálně od 7. století. A probíhal pod velmi různými vlajkami. Je poučné přečíst si například Marxovo mínění o Češích, které se příliš neliší od Hitlerova. Němci byli vždy ve svých dějinách silní. Ale nikdy ne dost. A hojivou náplastí na německý mindrák vůči Západu má být ovládnutí malých národů střední Evropy, Čechů na prvním místě. No a my tomu tisíc let úspěšně vzdorujeme. Nejen, že tu stále jsme, ale také odmítáme zapomenout, že za rozložitými německými rameny je ještě jiný, a

v konkrétních aspektech dokonalejší svět, třeba antické tragédie, francouzská kuchyně, britský humor, ruská síla. Aby mi bylo dobře rozuměno. Německé ambice a sklon k expanzi považuji za věc celkem přirozenou. Tím spíše s ní musíme počítat a tvrdě hájit své místo na slunci. Jenom tak spolu můžeme vycházet. A to bude tvář v tvář kulturně obohacujícím příchozím z jiných kontinentů v budoucnu nezbytné. V Německu to ale pochopí teprve, když se my nedáme. Každý, byť třeba jen verbální ústupek nás oslabuje.

Bylo poddání se svatého Václava Jindřichovi, a tedy země české mocnému západnímu sousedovi záchranou národa nebo zaprodáním země Němcům? Lze vnímat přítomnost tak, že jsme ve stejné situaci, jen neodvádíme stáda volů a hřivny stříbra, ale Německo si to na nás vybere jinak?

Předně, žádné poddání se svatého Václava Němcům se nekonalo a žádné voly a stříbro neodváděl. Ten údaj patří ke knížeti Břetislavovi, který žil o 100 let později. Kosmova kronika píše, že tento tribut byl zárukou české samostatnosti a přemyslovská knížata ho platila už od časů syna Karla Velikého Pipina. Václav ho tedy rozhodně nezavedl. Pokud tento tribut pacis vůbec existoval, pak jej platili panovníci před Václavem i po něm. Sama říše tehdy platila tribut maďarským kmenům, nevyplývala z něj tudíž žádná podřízenost. Pokud Václav tribut odváděl, pak pouze změnil jeho adresáta. V říši tehdy soupeřili Sasové a Bavoři. Václavův děd, strýc i otec měli vazby na Bavorsko, Václav místo toho vsadil na saského krále Jindřicha, mimochodem zcela správně, Jindřich v uvedeném sporu Bavoře porazil. Takže případná platba už nesměřovala do Bavor, ale do Saska. Především ale připomínám, že žádný doklad, že by Václav odváděl nějaké voly a stříbro nemáme. Jde vlastně o německou propagandu, která úspěšně plní dvě funkce: Uráží před námi samými našeho národního patrona a zpochybňuje ho v našich očích a zároveň tvrdí, že naše podřízenost je odvěká. Ani jedno není pravda. Tahle lež nabyla za nacistické okupace kolosálních rozměrů. Už ji neživme. Svatý Václav, náš zázračný ochránce, si to nezaslouží.

Dá se o naší exportní a ekonomické závislosti na Německu mluvit jako o něčem, co je historicky a geograficky nevyhnutelné?

Tady je třeba vážit slova. Jednou věcí je silný vliv a druhou věcí totální závislost. Ve středověku byl český stát – stejně jako severní Itálie a frankofonní Burgundsko – svéráznou součástí Svaté říše římské, jejíž jádro tvořila německá knížectví, zhruba dnešní spolkové země. Nepochybně to pro nás znamenalo nespočet vazeb k těmto zemím a celému německému prostoru, zásadní kroky českých panovníků však vytvořily dostatečné zábrany, aby nedošlo k pohlčení naší suverenity a státnosti. Jinak řečeno, obchodní a hospodářské vazby k Německu budou vždy silné, nesmí však být fatální. A jsou-li dnes tyto vazby zbytně příliš, je třeba cíleně usilovat o změnu, bojovat o každou píď suverenity, o výsledky naší vlastní činnosti, o bohatství, které nám právem náleží.

Je z historického pohledu pro český národ výhodou, že má vlastní stát, nebo by mu bylo lépe v něčem, jako byla Rakousko-uherská monarchie? František Palacký ji bral jako naši ochranu před Ruskem a Německem, resp. Pruskem, hodilo by se nám něco takového i dnes?

Jakákoli generalizace kulhá. Zmiňujete Františka Palackého. Právě on kdysi řekl, že kdybychom neměli Rakousko, museli bychom si ho vymyslet. Ovšem právě on také jako první pochopil, že nešťastné rakousko-uherské vyrovnání vyautovalo Čechy z rovnoprávné spolupráce a zájmy habsburského soustátí a našeho národa se začaly rozcházet, což vyjádřil neméně známým výrokem: „Byli jsme před Rakouskem, budeme i po něm!“ Chci tím říci, že by bylo velmi nešťastné se jakkoli ideologicky vázat na ten či onen model nadnárodní kooperace. My si musíme hledět svých cílů, nebojovat války jiných. To se týká EU, ale i jakýchkoli jiných možných konfigurací vztahů mezi evropskými státy. Může vzniknout situace, kdy bude pro posílení trvalých českých zájmů vhodné

podílet se na takové spolupráci, a může vzniknout situace opačná, kdy bude dobré rychle „po anglicku“ odejít. V politice musíme hájit na prvním místě naše zájmy a tomu podřizovat veškeré kroky. To je jediná vazba, ze které se nelze vysmeknout bez ztráty cti. Závaznost veškerých dalších vazeb je podmíněná. Nicméně, mějme oči k vidění a uši k slyšení, abychom nechyběli u vzniku velkých věcí. Zejména ve vztahu k našim střeoevropským sousedům, což je aspekt, který byl kdysi fatálně podceňen v zahraniční politice meziválečného Československa.

Ze strany našeho západního souseda známe výraz konečné řešení české otázky, což byl pojem pro germanizaci českomoravského prostoru. Plán poněmčení českomoravského prostoru neměl být realizován ze dne na den. Dokonce i Adolf Hitler odhadoval proces poněmčení na 300 let, Češi měli být asimilováni nenápadně a nenásilně. Nejsme náhodou na začátku takového procesu?

Ten záměr tu na německé straně nepochybně je. Jako vždycky. A nepochybně jim nevyjde. Jako nikdy.

Jak hodnotit vývoj našich vztahů s Ruskem a myšlenky panslavismu, kdy byla v českém prostředí populární idea, že Slované mají být zastřešeni nejmocnějším příbuzným státem, tedy Ruskou říší? Jaká pozitiva a negativa se dají najít na všeslovanské myšlence?

Pokud jde o současné vztahy, udělal pan primátor Hříb s řeporyjským panem starostou maximum pro jejich nebývalé zhoršení. Ale jak víme, časy se mění. Budeme-li jednou pány ve vlastním domě, jistě budeme umět najít k Východu normální přátelský poměr. Pro ruské zájmy by zase byly podle mého názoru prozíravé dvě věci: Za prvé brát současnou „pomníkovou“ klauniádu s nadhledem, a za druhé, neztratit ze zřetele existenci slovanského českého státu, třebaže je dnes hlavním obchodním partnerem Ruska ve střední Evropě Německo. Můžeme se někdy jeden druhému hodit. Pokud jde o minulost, ty proruské sentimenty tu přirozeně vznikly už v první půli 19. století, v konfrontaci s tehdy bujícím pangermanismem tomu ani nemohlo být jinak. A bylo to dobře. Pro české vlastence byla existence silné a spřátelené slovanské říše výraznou morální posilou. Ostatně, význam tohoto proudu českého politického myšlení byl přímo úměrný vývoji postnapoleonské Svaté aliance. V ní byla habsburská monarchie spojencem Ruska a Češi se pochopitelně cítili být potenciálními tlumočníky vzájemného dialogu. Svatá aliance byla ale mrtvě narozeným dítětem a rakousko-ruské vazby se roztrhly dřív, než byly pořádně navázány. Dialog se nekonal a proruská orientace českých romantiků se jeví jako slepá ulička. Dnes. O takovém vývoji ale nerozhodovali a nerozhodli Češi.

Zároveň je třeba říci, že český panslavismus nikdy nebyl nějakou jednotnou a zřetelnou politickou doktrínou. Bylo to opravdu spíše jen romantické snění. Mnohem konkrétnější byl program austroslavismu čili spolupráce slovanských národů v rámci habsburské monarchie. Ani ten se ovšem realizovat nepodařilo. Jasnou politickou podobu dostaly panslovanské ideje až v náčrtu Slovanské říše, se kterým těsně před První světovou válkou vystoupil známý český politik Karel Kramář, pozdější první československý premiér. I v tomto případě však ambiciózní papírový projekt kolidoval se zájmy velmocí. Sama všeslovanská idea je přirozená, představa úplného sjednocení, po vzoru Bismarckova vytvoření jednoho německého národa ze Sasů, Bavorů a dalších, je ovšem nemožná. Naráží na kulturní a zejména historické bariéry, které by vždy byly „zánětem“ v těle takového celku. Achillovou patou, kterou by každý protivník hleděl využít, to mám na mysli rozpory mezi Chorvaty a Srby, Poláky a Rusy, Ukrajinci a Rusy a tak dále. To ovšem neznamená, že není v budoucnu možná užší politická a hospodářská kooperace slovanských zemí. Naopak, něco takového by bylo přirozené a žádoucí.

Velkým milníkem pro naše vztahy byl konec druhé světové války, kdy Československo z valné části osvobodila Rudá armáda. I když osvobodila... Před rokem napsal premiér Mirek Topolánek na sociálních sítích: „V květnu 1945 osvobodila většinu naší země Rudá

armáda. Osvobození byl ale jen náš subjektivní pocit. Stalin neosvobozoval, Stalin dobýval a dobývaná území držel. Na svobodu jsme čekali dalších 44 let". Jak byste dějinnou událost z pohledu Česka okomentoval vy: osvobození nebo dobytí?

Osvobození je výraz, který používáme v souvislosti s koncem Druhé světové války jenom ze zvyku. Obávám se, že J. V. Stalinovi a vedení Sovětského svazu ve válce opravdu nešlo o to šířit svobodu. Rozumný člověk by to od nich ani neočekával. Za svobodu, národní i individuální, bojovali v květnu 1945 čeští povstalci. Jejich boj by ovšem nebyl vůbec představitelný bez fascinujícího válečného nasazení sovětské armády, které začalo mobilizující Stalinovou výzvou k Velké vlastenecké válce. Tento bolševický vůdce, bývalý bandita a tvrdý diktátor, dokázal pochopit, že je třeba oslovit národní city Rusů a jeho výzva najednou, nečekaně, zarezonovala zvukem pravoslavných zvonů, Čajkovského Overturou 1812 s výstřely děl od Borodina a na ramenou rudých oficírů se opět zaleskly výložky tzv. „pogony“, jako za carských časů. Tohle je myslím podstatné: Nacismus nebyl poražen ani komunismem, ani liberalismem, natož humanitou, ale probuzeným, sebezáchovným nacionalismem napadených národů, v první řadě národa ruského. Z celkového pohledu na vývoj a výsledek války lze říci, že nás sovětská vojska neosvobozovala, „pouze“ nám zachraňovala život. Mohli jsme už jako národ nebýt. Podle spojeneckých dohod z Jalty spadalo Československo do zájmové sféry SSSR, vstup Stalinových armád do Prahy tedy nebyl dobýváním. Tím bylo spíše pronikání sovětských agentů do československého státního aparátu, které začalo postavením Bedřicha Reicina do čela kontrarozvědky. Ale to už je jiný příběh.

Právě přenesený kult Stalina k nám a vůbec 50. léta patří k nejčernějším obdobím v našich dějinách. Bylo to pokoření našeho národa srovnatelné s tím, jakého se na nás dopustilo nacistické Německo?

Pokud jde o krutost obou režimů vůči oponentům, nemohly si, myslím, mnoho vyčítat. Takový estébák Pich-Tůma, nebo vyšetřovatelé z nechvalně proslulého „domečku“, byli plnohodnotnou obdobou gestapáckých zločinců. Na druhé straně, rozdíl tu byl: Za německé okupace hrozila národu jako celku postupná a plánovitá likvidace, podle Heydrichových záměrů měla být část národa zabita, část sterilizována a část poněmčena. Tak tomu v 50. letech nebylo. Režim křivil a ubíjel duši národa, jeho fyzickou záhubu však v plánu neměl.

Je srpen 1968 a vpád vojsk Varšavské smlouvy do Československa tou klíčovou optikou, kterou máme nahlížet na nynější Ruskou federaci?

Traumatizující zážitky ze srpna 1968 zásadním způsobem ovlivnily celou generaci pamětníků. Bolestné vzpomínky bývají příčinou někdy až iracionální rusofobie, čehož určité síly obratně využívají. Známy je například dvojí metr uplatňovaný v českých veřejnoprávních médiích: Když se hovoří o krutostech druhé světové války, jsou viníci označováni jako nacisté, nikoli jako Němci. Ovšem je-li řeč o srpnu 1968, jsou najednou viníky Rusové, nikoli Sověti. To je myslím docela nízké a trapné. Na druhou stranu, pro každého, kdo vpád armád Varšavské smlouvy zažil, bude už navždy negativní zkušeností.

Našlo Česko členstvím v Evropské unii a v NATO své správné místo ve světě?

Současný svět se mimořádně rychle mění. Myslím, že opravdu dochází k tomu, čemu se říká přeformátování mocenských sfér, a o čem jsme se donedávna mohli dočíst leda u tzv. konspirátorů. Teď to asi zažíváme v přímém přenosu. Mění se i obě v otázce zmíněné instituce. K vojenské otázce se vyjadřovat nechci. Česká republika na sebe vzala určité spojenecké závazky, a ty musí plnit nebo z Aliance vystoupit. To nemůže být tématem veřejných debat, nýbrž úkolem odpovědných politických představitelů. Pokud jde o EU, umím si ji představit jako fungující hospodářské společenství. Něčemu takovému se však během posledních dvaceti let vědomě vzdaluje a míří k formě jakéhosi

superstátu s výrazným deficitem demokracie a citelně omezenými občanskými právy a svobodami. Superstátu, který cíleně likviduje identitu svých národů. Možná by za určitých okolností bylo dobré být členem unie. Ale dnes tomu tak rozhodně není.